

»OVDJE JE OSUĐEN NEVIN ČOVJEK«

Govor Kardinala Franje Kuharića, nadbiskupa zagrebačkog na otvorenju Znanstvenog skupa o 50. obljetnici sudskog procesa nadbiskupu ALOJZIJU STEPINCU Zagreb, 11. listopada 1996.

Preuzvišeni Apostolski Nuncije i svi poštovani i odlični sudionici ovog susreta, srdačno vas pozdravljam!

Što je povijest? Povijest je događanje koje se odvija iz ljudskih srdaca, misli i savjesti. Povijest je čovjek koji djeluje, koji se opredjeljuje i koji na svoj način ulazi u to tkanje događanja povijesti bilo svijetlim, bilo tamnim nitima. Sve to raste iz čovjeka.

11. listopada 1946. godine bio je dramatičan dan tame. Svi ljudi dobre volje, bez obzira na nacionalnu i na vjersku pripadnost, doživjeli su osudu zagrebačkog nadbiskupa Stepinca kao nepravdu. Tako je ona odjeknula u srcima mnogih ljudi u domovini i u svijetu. Najviši moralni autoritet Crkve Sveti Otac Pio XII. nazvao je taj proces »tristissimo processo« – prežalostan proces.

11. listopada 1996. opet ulazi u povijest kao dan kad se želi ispraviti nepravda i opravdati taj ispravak na temelju činjenica, na temelju istine. Stoga pozdravljam ovaj skup koji će svojim priložima zaista osvijetliti taj proces u njegovim sadržajima, motivima, ciljevima i posljedicama.

U istražnom zatvoru ono nekoliko dana od 18. rujna do početka samog procesa u sudnici nadbiskup Stepinac kazao je sucima istražiteljima: »Ako mi nećete dati pravo vi u ovome što navodim, dat će mi pravo povijest!« (20. 9. 1946.).

Kad god sam na obljetnicu njegove blažene smrti 10. veljače govorio u zagrebačkoj katedrali, uvijek sam se pozivao na sud povijesti. Što smatram pod sudom povijesti? Smatram apsolutnu istinoljubivost, smatram apsolutnu pravednost, smatram objektivnost koja poznaje samo činjenice. Proces protiv nadbiskupa Alojzija Stepinca nije poštivao činjenice, nije poštivao ni riječi ni svjedočanstva jer je imao uvjetovanost ideološku i političku. Zato je imao jasan cilj da on mora biti osuđen. To se očitovalo također i u klasificiranju svjedoka da su pripušteni svjedoci optužbe koji nisu ni poznavali zagrebačkog nadbiskupa, a da su odbijani svjedoci obrane koji su imali i te kako što kazati u prilog nevinome. Tko je bio slobodan 11. listopada 1946.? Slobodan je bio samo Sluga Božji nadbiskup zagrebački Alojzije Stepinac. Nisu bili slobodni njegovi tužitelji, nisu bili slobodni ni njegovi suci, nisu bili slobodni ni oni u dvorani koji su bili naručeni da svojim načinom u ispadima potvrđuju optužnicu, ponizuju optuženoga i izražavaju mržnju jednog sistema i jedne ideologije. Svi oni nisu bili slobodni. Jedino slobodan je bio taj uspravni zagrebački nadbiskup koji je jedini mogao kazati: »Moja je savjest čista«. Hoće li svi oni koji su ga optužili i osudili i ponizili moći reći da im je savjest čista?

Pokušavalo se za vrijeme njegova boravka u Lepoglavi utjecati na njega da se pokloni sistemu. Govorilo se o raznim povlasticama. Govorilo se o tome kako će svećenici biti

osigurani, kako će dobivati mirovine, samo treba malo, treba reći jednu riječ i sve će biti drugačije. Na to on odgovara:

»Mene te plaće (...) jako malo zanimaju. Ono što zanima Katoličku crkvu, to je pitanje odgoja mladeži, to je pitanje škole, to je pitanje slobode katoličke štampe, to je pitanje Karitasa, to je pitanje slobode Redova, to je pitanje poštivanja katoličkog braka i slične stvari: To je što nas zanima!« (Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom).

Taj uspravni osuđeni, ali sa sviješću svoje nevinosti, zagrebački nadbiskup je bio svjetlost tog 11. listopada 1946.: svjetlo za Crkvu. Zato je Crkva u svijetu dala svjedočanstvo da ne vjeruje optužnici, da ne prihvaća osudu i da stoji uz nepravedno osuđenog. Nije se sama javila Crkva, javili su se i znanstvenici, javili su se i političari, javili su se i pravnici.

Ta svjetlost, očitovana u sudnici 11. listopada 1946. nije se ugasila. Ona je trajno svjetlo kroz sve ove godine poslije osude sve do sada. Dok je za jedne taj nadbiskup Alojzije Stepinac bio uvijek oslovljavan kao zločinac: zločinac u medijima, zločinac u školama, zločinac u vojsci, zločinac na političkim tribinama, unatoč svemu tome, on je uvijek ostao svjetlost, svjetlost koja svjedoči za istinu, koja svjedoči za slobodu i koja svjedoči za prava, za nepovrediva prava čovjeka.

Što god tko govorio i što god tko mislio, poznata je činjenica da je u Europi, okupiranoj od nacionalsocijalističke moći, nadbiskup Stepinac bio najhrabriji nadbiskup Katoličke crkve. On se usudio govoriti u obranu svih progonjenih, svih potlačenih hrabrošću koju je crpio samo u svojoj vjeri. Govorio je iz vjere, govorio je iz one unutarnje snage koja nije od čovjeka, nego se slijeva u srce, u dušu, u riječi od samoga Boga.

Na njega možemo primijeniti riječi psalma: »Brojniji su od vlasi na glavi oni koji me mrze nizašto.«

»Jer me izjeda revnost za Dom tvoj i poruge onih koji se rugaju tebi padoše na me.«

»A ja sam jadnik i bolnik – nek me štiti tvoja pomoć, o Bože« (Ps 69/68).

I psalam 125/124: »Tko se uzda u Gospodina, on je kao brdo Sion: ne pomiče se, ostaje dovijeka.« Ne pomiče se, stoji i pobijedit će kao svi mučenici Crkve.

Ovaj skup želi samo ući u istinu. Taj ulazak u istinu neće biti nikakva optužba. Taj ulazak u istinu bit će samo ponizno služenje istini, da se dozna istina, da se upozna istina i da se ponovno potvrdi ono što sam rekao pred najvišim predstavnikom Jugoslavije maršalom Titom i pred njegovim suradnikom, tužiteljem u procesu: »Ovdje je osuđen nevin čovjek«. Nadbiskup Stepinac je pisao Meštroviću: »... Kako je teško u tim okolnostima ljubiti krvavog i bezdušnog progonitelja. Ali mi to ipak moramo i hoćemo, jer je zapovijed Kristova« (2. lipnja 1959.).

Ostati uspravan slušajući nepravednu osudu i ostati vjeran i slobodan u ljubavi prema protivniku, to je heroizam koji dolazi samo od snage Duha Svetoga. Zato on piše opet jednoj redovnici:

»Ne dajte se nikad zavesti mržnjom na progonitelje, nego se molite za njih!« U jednom drugom pismu piše: »Moramo moliti za njih, da im se dobri Bog smiluje!«.

U svojoj oporuci sastavljenoj 1957. on piše: »Ako sam bilo kome učinio kakvo zlo, iskreno ga molim da mi oprost, a svima, koji su meni zlo načinili, opraštam od svega srca.« To je njegova pobjeda: njegova pobjeda ljubavi, njegova pobjeda u opraštanju. To je njegova pobjeda uspravnosti u istini jer mu je savjest bila čista.

Hvala!